

ТРАУМА У САВРЕМЕНОЈ СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ: УВОДНА РЕЧ

Институт за књижевност и
уметност, Београд

Темат „Траума у савременој српској књижевности“ настао је као резултат рада првог радног пакета на пројекту „Српска књижевности 1991–2021: идентитет, траума, сећање“ (SLITaM), број 1634, који финансира Фонд за науку републике Србије у оквиру програма Идентитети. Основна намера читавог пројекта је да се српска књижевност из претходних неколико деценија први пут тимски и системски истражи. Будући да се ради о обимном и веома разноврсном корпусу грађе, који није могуће из свих аспеката сагледати током релативно кратког двогодишњег трајања пројекта, поставили смо себи задатак да овај период истражимо кроз неколико кључних појмова, кроз које се као кроз жижне тачке могу тумачити бројна релевантна остварења савремене српске литературе, али који истовремено призивају веома актуелне методолошке приступе у савременим студијама хуманистике. На почетку је још битно поменути да се у читањима дела наше савремене литературе неће посезати за оним траумама, сећањима и идентитетским промишљањима која су искључиво индивидуална, већ за оним ширим, значајним за читаву заједницу, или барем онима у којима се оно лично и индивидуално додирује и пресеца са колективним.

Србија и српско друштво, али и читав простор бивше Југославије, су у претходне три деценије прошли кроз читав низ догађаја који се могу означити као трауматични: суноврат социјалистичког друштвеног уређења, распад некадашње заједничке државе, неколико ратних сукоба, али и транзицијска збивања, односно прелазак у капиталистичко друштвено уређење, која снажно обележавају прве две деценије новог века. Ова турбулентна историјска збивања несумњиво су утицала и на природу наше књижевности у наведеном периоду. Одавно је у критици примећено да су се са прелазом у деведесете године изменили и ка савременим збивањима отворили и неки од најтврдокорнијих заговорника постмодернизма. Могло би се отуда говорити да је на почетку периода којим се бавимо дошло до својерсног „стварносног“ или историјског заокрета у српској књижевности. Однос стварности, поготово оне оптерећене драматичним дешавањима и њене књижевне (ре)интерпретације се тако

исповставља као једно од кључних питања овог периода наше литературе. Нова искуства која су из стварности продирали у савремену књижевност у неким случајевима су подстакла и промишљање неких ранијих несмирених доживљаја и траума.

Контекстуални притисак оставио је трага у делима писаца различитих генерација, па су се тако у средишту пажње истраживача у овом темату нашли аутори који су до почетка деведесетих година већ остварили запажене литерарне опусе, али су у сусрету са измењеним друштвеним и историјским околностима поново вратили неким својим опсесивним темама обрадивши их у новом кључу (М. Павловић, С. Раичковић, А.Ристовић, Љ. Симовић, Б. Радовић), као и писци који су се на нашој књижевној сцени појавили, или у правом смислу афирмисали, тек након 1991. године и настојали да своју поетику обликују у складу са новим околностима (В. Алексић, В. Марковића, Д. Цвијетића, В. Табашевића, Л. Басташић). Иако смо свесни да овим тематом ни издалека нисмо исцрпели задату тему, надамо се да смо оваквим трансгенерацијским приступом ипак направили добар увод за нека будућа истраживања сусрета са траумом у савременој српској књижевности.